

Barabás Miklós: Hullámzó tenger csónakkal, 1830-as évek második fele

Benedek Katalin

Festői utazások a Vaszary villában

A balatonfüredi Vaszary villa reprezentatív és hiteles hely. A Vaszary Kolos hercegprímás építtette nyaraló napjainkra az ország egyik jelentős kulturális központja lett. A szocializmus évtizedeiben a szovjetek által lepusztított és a megközelíthetlenségig elzárt, őrzött épület 2010 óta, fő vonulatában a hagyományos és modern magyar művészet találkozási pontja. Balatonfüredi érinettség és kapcsolódása okán az itáliai-olasz és az indiai képzőművészet kiválóságai ugyancsak méltó helyet kapnak az elegáns villában. Az intézmény magas szintű szellemi egységet képvisel, amelyben időszakosan otthonra lelnek hazánk elsőrangú gyűjteményei is. Nemcsak a vizuális művészet, de a szó is betölti a termeket. Rangos könyvbemutatók, előadások révén.

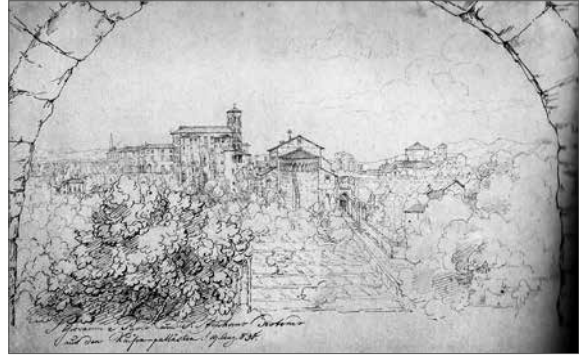
Nyitó kiállítása főhajtás volt *Vaszary János* festőfejedelem és Vaszary Kolos egyházfő előtt. Már ekkor körvonalazódott a szándék, hogy a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményei rangos szerephez jutnak a későbbiekben is. Évről évre meggyőződhetünk arról, hogy a tárlatok láncolatában

ez a legerősebb szem, akár monografikus, akár tematikus anyagról van szó. Példaként említem a Vaszary Jánosról, Csók Istvánról, Márfyról és Csinszkáról, Kondor Béláról, Ferenczy Károlyról és a nagybányai mesterekről szóló bemutatókat. Az olasz vonatkozások, jobbára Quasimodo költőhöz köthetően, markánsan bontakoznak ki. *A Róma-Budapest – a novecento művészei Magyarországon* címet viselő válogatást követően, 2014-ben *Miközben szabadban rajzolgattunk* címmel magyar művészek 1810-1860 között Itáliában született alkotásaiba nyerhettünk betekintést, Hessky Orsolya szakavatott kurátori munkájának köszönhetően. Olaszország magyarországi nagykövetének megnyitója külön hangsúlyt adott az eseménynek.

Tapasztalatból tudom, hogy a tematikus típusú képválogatás egy művészettörténész számára mennyi kíváncsisággal, váratlan felfedezéssel jár. Miközben benne van az örömteljes szándék, óhaj, hogy minél többfelé, minél többet mutathasson meg a magyar művészetből. Ismeretes, hogy a múzeumok állandó kiállításain a gyűjtemény kis

Libay Károly Lajos: Velence a tenger felől, 1850 körül

Barabás Miklós: Maecenas villája Tivoliban, 1834

Kozina Sándor: San Giovanni e Paolo, 1830

Ligeti Antal: Tájképtanulmány, 1855 körül

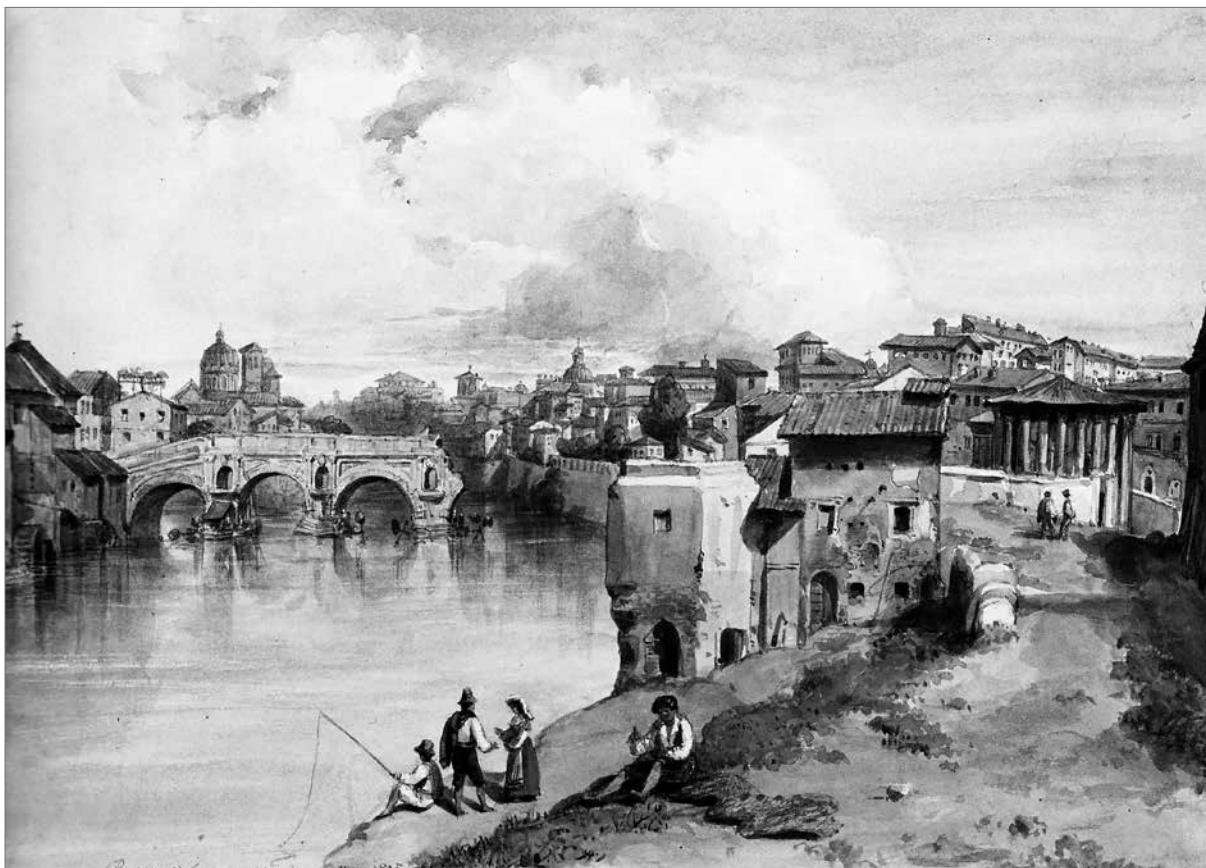
része látható. Jó tudni: a Magyar Nemzeti Galéria 1957-től számtalan kiállítást rendezett vidéken és utaztatta a műveket, művészetünket külföld jelentős múzeumaiban ismertté téve. Így például Moszkva, Bécs, Varsó, Párizs, Amerika, Hollandia, Finnország, Németország, Olaszország, Japán művészetkedvelői is láthatták a magyar gyűjtemények remekműveit.

Közismert tény, hogy nemcsak a szűkebben vett szakma méltányolja a vízfestményeket, de számon tartott magángyűjtemények megbecsült darabjaként szintén szólhatunk róluk. E lapok közvetlen kapcsolatot tartanak a kiteljesedett művekkel, s megőrzik nagy művészek komponálási módszereit, a gesztusaikból sugárzó szellemi energiát, gondolatmenetüket.

A szinte követhetetlen iramban változó környe-

zetnek és a természetnek a „mindentudó” ember által kreált, parancsolt törvények szerint kellene létezni. Próbálkozik is vele, de ez az elvárás egyre kevésbé sikerül, az eredmény siralmas. Indokolt, hogy újra értékeljük, új nézőpontba helyezzük a tájképeket, pontosabban a tájakvarelleket, tájrajzokat; jelen esetben mindazt a mesterségbeli tudást, elmélyülést és értékörző szándékot, amit művészeink 1810-1860 között készített itáliai rajzai jelentenek.

A 18. században Angliából induló mozgalom, kultúrtörténeti jelenség egyre több alkotó érdeklődését keltette föl. Itália egyet jelentett a művészet, a szabadság fogalmával. Egyesítette az antik és reneszánsz valamint a természet iránti rajongást. A 19. század első évtizedeitől a magyar arisztokrácia tagjai, a korszak neves képviselői és a fiatalok

Barabás Miklós: Róma a Ponte Rottónál, 1835

közül többen élénk figyelemmel fordultak Itália felé. Ebben az értelemben is fontos Széchenyi István és Pulszky Ferenc személye.

A Vaszary Galériában látható több mint száz műtárgy valóságos kis műremek. Mintegy másfél évszázad tanúi. A tájfestők találóan jellemezhetők egy 18. században íródott Goethe idézettel: „A kedélynek nyugodtnak, magába szálltnak és olyan-
nak kell lennie, amely megelégszik a mérsékelt élvezettel.” Jó néhány, a mai néző számára már ismert alkotóval találkozunk, kinek szobrai, kinek olajfestményei jutnak eszünkbe.

Elsőként Ferenczy István szobrászművész kelt útra. Kitűzött céllal indult Rómába. Canova és Thorvaldsen mellett akarta képezni magát. Főműve, a *Pásztorlányka* is erről az iskoláról vall. Vázlatkönyvének lapjai beavatottan illusztrálják klasszicista művészet felfogását. Tizennyolc művésznünk Itália-él-

ményeibe pillanthatunk be. Korszakos jelentőségű alkotók, kismesterek, műkedvelők egész sora vándorolta végig a Velence-Róma-Nápoly útvonalat. Számos akvarellen, rajzon a híres 18. századi vedutafestők módszerének, motívumainak nyomára bukkanunk. Piranesi, Canaletto, Belotto, Guardi – ők a követésre érdemes példaképek. Rézkarcaikat, eredeti műveiket tanulmányozhatták művészeink. *Kozina Sándor* itáliai működését a klasszikusok másolása mellett a római építészet inspirálta. Barabás Miklós villanásnyi időt, összesen másfél évet töltött olasz földön, William Leitch angol festő társaságában. Ennek a találkozásnak köszönhető, hogy elsajátította az angol akvarellezés technikáját és a klasszikusok másolása után különös gondot fordított a tájrészlet atmoszférikus hatásainak érzékeltetésére. Az új technika elkötelezett híve lett. Frissen tanult ecsethor-
dozására példa lehet a *Velence alkonyatkor*, 1834-ből

Molnár József: Olasz pásztor, 1840-es évek

gróf Forray Iván: Nápolyi fiú, 1842

vagy *A Vezúv Capri szigetéről*, 1835-ből. Kivételes személyiséghez illő módon, Barabásnak kivételes élményt kínált a vidék. Szemtanúja volt a Vezúv kitörésének. Festői látvány tárult a szeme elé: az egész nápolyi öblöt kivilágítva látta, miközben a tűzhányóból egy tűzoszlop emelkedett föl, tűztengerre változtatva a vizet. Barabás Miklós eredendően portréfestő volt. Itáliai „kitekintésére”, az újabb, modernebb szemlélet befogadására, elfogadására a hazai közönség még nem volt fogékony. Azonban továbbra is gyors ceruzarajzok, könnyűkezü akvarellek kísérték nagyjelentőségű olajképeinek születését. Id. Markó Károlyt, első pillantásra a hagyományokra összpontosító kompozíciók foglalkoztatták. Elsősorban C. Lorrain idilli tájfestését tekintette példának. Ám négyzethálóra felvázolt kis rajzait, művészarsaihoz hasonlóan már a természetben készítette. Kisméretű vízfestményein általában mindent, spontán módon festékekkel, ceruzával vitt papírra. Így járt el az *Olasz asszonyok a kútnál*, 1836, illetve a *Hegyek között*, 1859 című képek megörökítésekor is. Az

idős mester tanítványai közt találjuk gyermekeit, de gyakran látogatták műtermét olasz, osztrák, német művész kollégák és honfitársai: Molnár József, Ligeti Antal, Kerpel Lipót, Kovács Mihály. Molnár József és Ligeti Antal művészete magán viseli a mesterük irányítása alatt töltött évek nyomát. Ennek hatására a negyvenes évek tusrajzai, vázlatok közvetlen természet élményről szólnak. Ligeti művei szinte naturalisztikus megközelítésűek, mint az *Olasz táj*, az 1850-es évek első feléből. Molnár József hasonlóan jár el, bár az *Olasz pásztor*, az 1840-es évekből nyilvánvalóan nem táj megjelenítés. Itt kell szólni a viseletábrázolásokról. A veduták, egyéb tájformák megörökítése mellett ez a motívum is kedvelt és népszerű volt; kosztümök, különböző népi típusok jellegzetességeinek bemutatása. Teljes alak hagyományos helyi öltözetben, a modell egyénisége háttérbe szorul. A látványos viseletek legszebb darabjai Barabás Miklós, Kovács Mihály, Libay Károly Lajos tehetségét dicséri. Kovács Mihállal kapcsolatban érdekes és érdemes a római Ponte Molle Társaság

működésére kitérni. A több nemzet fiait összefogó baráti társaságot a teljes művészi szabadság, életkedv, fesztelen kreativitás vonzotta. Az évente megrendezett Cervaro-Fest eseményei, helyszínei pedig kiváló művészeti témát kínáltak a kör tagjainak. *Libay Károly Lajos* par excellence vedutafestő. Szerencsére itáliai működésüknek legnagyobb része fennmaradt, ezért a szabadban való tájbrázolásról igen hiteles képet nyerhetünk. Végigjárták Itáliát, szem előtt tartva a jeles olasz vedutafestők tanítását. A finom részleteket gondosan kidolgozták, közvetlenül a természetben alkottak. *Libay* a fény-árnyék mesteri megidézésére törekedett, a visszakaparás technikájával megörökített rajzai szinte fotografikus hűséggel

adják vissza a látványt. Felkereste Velence, Firenze, Róma, Nápoly legszebb pontjait. Könnyed ecsetkezelésével szinte a modern kifejezésig jutott el. Rajzait „itáliai naplónak” is tekinthetjük. Ennek alapján megbizonyosodhatunk arról, hogy a nézőpont megválasztása miként segítette elő rajzainak, az egyes motívumoknak kiegyensúlyozott elrendezését.

Az itáliai tanulmányutak egy részről az akadémikus felfogással való szembefordulást jelentették, más részről személyes jelenlétet az akkor kortárs európai művészeti életben. Ez mindenképpen igaz, ha ez a fajta Itália-élmény csak nagyszerű villanásnyi epizód volt a magyar művészet történetében.

Barabás Miklós: A velencei Lidó kikötője, 1834

